

ДЕРЖАВНА АВІАЦІЙНА СЛУЖБА УКРАЇНИ
(ДЕРЖАВІАСЛУЖБА)

НАКАЗ

27.04.2018

№ 375

Київ

**Про внесення змін
до наказу Державіаслужби
від 19 вересня 2016 року № 739**

Відповідно до Положення про Державну авіаційну службу України, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 08 жовтня 2014 року № 520, Правил сертифікації експлуатантів, затверджених наказом Державної служби України з нагляду за забезпеченням безпеки авіації від 20 вересня 2005 року № 684, зареєстрованим в Міністерстві юстиції України 22 грудня 2005 року за № 1545/11825, Правил сертифікації експлуатантів, що здійснюють експлуатацію цивільних повітряних суден (літаків) з метою виконання комерційних транспортних перевезень згідно з вимогами OPS 1, затверджених наказом Міністерства транспорту та зв'язку України від 05 липня 2010 року № 430, зареєстрованим в Міністерстві юстиції України 22 липня 2010 року за № 558/17853, для впорядкування та удосконалення процесу розгляду заявок щодо одержання, продовження терміну дії Сертифіката експлуатанта та листів дозвільного характеру, внесення змін до експлуатаційних специфікацій і спеціальних експлуатаційних положень до Сертифіката експлуатанта в структурних підрозділах Державіаслужби, з урахуванням змін в організаційній структурі та штатному розписі Державіаслужби **н а к а з у ю:**

1. Внести до наказу Державіаслужби від 19 вересня 2016 року № 739 «Про затвердження листів узгодження документів з питань сертифікації експлуатантів» такі зміни:

у Додатках 1-3, 5, 8-9 слова «юридичний відділ», «начальник юридичного відділу» та «заступник начальника юридичного відділу» замінити відповідно словами «юридичне управління», «начальник юридичного управління» та «начальник відділу претензійно-позовної роботи»;

Додаток 5 викласти у редакції, що додається.

2. Департаменту льотної експлуатації оприлюднити цей наказ на офіційному веб-сайті Державіаслужби.

Голова

О. БІЛЬЧУК

005076

ЗАВІЗОВАНО:

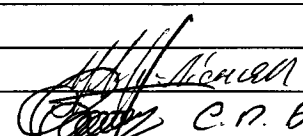
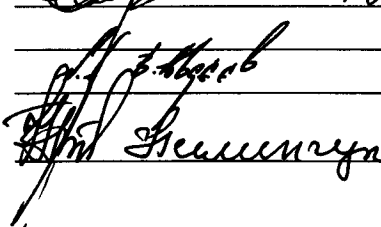
Перший заступник Голови
Заступник Голови

Керівник структурного підрозділу
(директор департаменту, начальник самостійного управління,
відділу, сектору)

Начальник юридичного управління
Завідувач сектору з питань запобігання
та виявлення корупції
Начальник управління бухгалтерського
обліку та звітності, бюджетного
фінансування

Режимно-секретний сектор
Літредактор

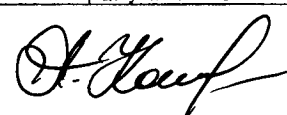
РОЗСИЛКА: Згідно з підписом

С.П. Боржук

З.В.В.В.

Розсилка або ознайомлення з документом в апараті Державіаслужби України:

1.	Голова Державної авіаційної служби України	
1.2	Перший заступник Голови	
1.3	Заступник Голови	
2.	Відділ інформаційно-аналітичного забезпечення	
3.	Сектор з питань запобігання та виявлення корупції	
4.	Юридичне управління	✓
4.1.	Відділ нормативно-правової роботи	
4.2.	Відділ претензійно-позовної роботи	
5.	Режимно-секретний сектор	
6.	Управління персоналу	
6.1.	Відділ роботи з персоналом	
6.2.	Відділ кадрового та соціального забезпечення	
7.	Управління справами	
7.1.	Відділ документального забезпечення та контролю за виконанням	
7.2.	Відділ договірної та господарської роботи	
7.3.	Відділ інформаційних систем та технологій	
8.	Департамент авіаційної безпеки	
8.1.	Відділ нагляду за станом авіаційної безпеки експлуатантів	
8.2.	Відділ нагляду за станом авіаційної безпеки аеропортів та суб'єктів комерційного обслуговування	
8.3.	Відділ нагляду за станом авіаційної безпеки при організації повітряного руху, підготовки персоналу, нормативного забезпечення та захисту від кіберзагроз	
8.4.	Відділ видачі документів на право провадження авіаційної діяльності	
9.	Управління бухгалтерського обліку та звітності, бюджетного фінансування	✓
9.1.	Відділ бухгалтерського обліку та звітності	
9.2.	Відділ бюджетного фінансування	
10.	Департамент авіаційних перевезень, аеропортів та міжнародного співробітництва	
10.1.	Управління авіаційних перевезень та міжнародного співробітництва	
10.1.1.	Відділ організації та контролю авіаційних перевезень	
10.1.2.	Відділ координації польотів - Центральна диспетчерська служба ЦА	
10.1.3.	Відділ міжнародного співробітництва	
10.1.4.	Відділ економічного аналізу та контролю за стримуванням	
10.1.5.	Сектор ліцензування і надання прав на експлуатацію повітряних ліній	
10.1.6.	Сектор регулювання перевезень вантажів та небезпечних вантажів	
10.2.	Управління аеропортів та аеропортів	✓
10.2.1.	Відділ сертифікації аеропортів	
10.2.2.	Відділ сертифікації суб'єктів аеропортової діяльності	
10.2.3.	Відділ аварійно-рятувального та протипожежного забезпечення	
10.2.4.	Відділ розвитку та екологічної безпеки аеропортів	
10.2.5.	Координаційний центр пошуку та рятування	
10.2.6.	Сектор аеропортів загального призначення	
11.	Департамент аеронавігації	
11.1.	Відділ організації повітряного руху (АТМ)	
11.2.	Відділ нагляду за безпекою польотів у системі ОрПП та при аеронавігаційному обслуговуванні	
11.3.	Відділ зв'язку, навігації, спостереження (СНС)	
11.4.	Відділ сертифікації персоналу ОрПП та нагляду за НЗ з	

11.5.	підготовки персоналу аеронавігаційного обслуговування	
	Відділ аеронавігаційної інформації (АІС)	
	Відділ метеорологічного обслуговування (МЕТ)	
11.6.		
12.	Департамент льотної придатності	✓
12.1.	Управління підтримання льотної придатності	
12.1.1.	Відділ сертифікації організацій з технічного обслуговування	
12.1.2.	Відділ підтримання льотної придатності повітряних суден складної конструкції	
12.1.3.	Відділ підтримання льотної придатності повітряних суден нескладної конструкції	
12.1.4.	Відділ сертифікації персоналу з технічного обслуговування	
12.1.5.	Відділ реєстрації повітряних суден	
12.2.	Управління сертифікації типу авіаційної техніки	
12.2.1.	Відділ малих повітряних суден	
12.2.2.	Відділ сертифікації розробників та виробників авіаційної техніки	
12.2.3.	Відділ великих повітряних суден	
12.2.4.	Відділ авіаційного обладнання	
12.2.5.	Відділ угод з льотної придатності та експлуатаційної документації	
12.2.6.	Сектор авіаційних дискусій	
13.	Департамент льотної експлуатації	✓
13.1.	Управління сертифікації персоналу	
13.1.1.	Відділ сертифікації персоналу з льотної діяльності	
13.1.2.	Відділ сертифікації тренувальних центрів організацій	
13.1.3.	Сектор роботи з екзаменаторами	
13.2.	Управління виконання польотів	
13.2.1.	Відділ сертифікації та нагляду за виконанням польотів транспортних перевезень	
13.2.2.	Відділ сертифікації та нагляду за виконанням авіаційних робіт	
13.2.3.	Відділ авіації загального призначення та безпілотних літальних апаратів	
13.2.4.	Відділ інспекторів SAFA	
13.3.	Управління регіональних інспекцій	
13.3.1.	Відділ центральної регіональної інспекції	
13.3.2.	Відділ західної регіональної інспекції	
13.3.3.	Відділ південно-західної регіональної інспекції	
13.3.4.	Сектор південно-східної регіональної інспекції	
13.3.5.	Відділ північно-східної регіональної інспекції	
13.3.6.	Відділ східної регіональної інспекції	
13.4.	Відділ авіаційної медицини	
14.	Відділ управління ризиками	✓
15.	Відділ стандартизації, внутрішнього аудиту та координації міжнародних проєктів	
16.	Спеціальний сектор	
17.	Головний спеціаліст з внутрішнього аудиту	
18.	Головний спеціаліст з питань зв'язків з громадськістю та ЗМІ	
19.	Національний координатор з постійного моніторингу документів ІКАО	

Виконавець Кучин Р.О.

Дата 27.04.2016 2017 р. Телефон 156-80

Дата (щодо розсилки) " " 2017 р.

Прізвище (підпис щодо розсилки)

Додаток 5

до наказу Державіаслужби

від 19.09.2016 № 739

Лист узгодження документів № _____, що надаються

(повна назва Заявника)

на одержання / зміну експлуатаційних специфікацій
Сертифіката експлуатанта № _____

Тип та реєстраційний номер ПС	
внесення ПС ☐ ; освоєння нового типу ПС ☐ ; продовження терміну дії експлуатаційних специфікацій ☐ , зміна обмежень ☐ ; зміна видів робіт А1 ☐ , А2 ☐ , А3 ☐ , А4 ☐	
допуск до експлуатації ПС за умов зниженої видимості CAT I ☐ , CAT II (E1) ☐ , CAT IIIA (E2) ☐ , CAT IIIB (E3) ☐ , CAT IIIC (E4) ☐ , LVTO (E5) ☐	
допуск до виконання польотів в зонах MNPS (E6) ☐	
допуск до виконання польотів підвищеної дальності ETOPS/Non-ETOPS (E7) ☐	
допуск до виконання польотів за маршрутами RNAV з використанням методів зональної навігації (E8) ☐	
допуск до виконання польотів у зоні з скороченим мінімумом вертикального ешелонування RVSM (E9) ☐	
допуск до виконання польотів з використанням специфікацій RNP (E10) ☐	
допуск до перевезення небезпечних вантажів (E11) ☐	
допуск до виконання польотів вертольотів на віддалі від берегової смуги (E12) ☐	
допуск до виконання польотів з використанням Electronic Flight Bag (EFB) ☐	
допуск до виконання міжнародних польотів ☐	

(Належне зазначити)

№ з/п	Підрозділ Державіаслужби	Підпис, дата
1.	Перший заступник Голови	
2.	Заступник Голови	
3.	Начальник юридичного управління (у разі внесення ПС, продовження терміну дії експлуатаційних специфікацій)	
4.	Начальник управління бухгалтерського обліку та звітності, бюджетного фінансування	
5.	Директор департаменту авіаційних перевезень, аеропортів та міжнародного співробітництва (у разі отримання дозволу на виконання перевезень (A1, A2); у разі внесення ПС (A1, A2); освоєння нового типу ПС; допуску до виконання міжнародних польотів; допуску до перевезення небезпечних вантажів – E 11; допуску до виконання польотів на віддалі від берегової смуги – E 12)	
6.	Директор департаменту авіаційної безпеки (у разі зміни видів робіт; освоєння нового типу ПС; допуску до перевезення небезпечних вантажів – E 11; допуску до виконання міжнародних польотів)	
7.	Директор департаменту льотної експлуатації	

- заявка без повного комплексу документів до розгляду не приймається;
- зауваження та візи начальників управлінь, відділів та спеціалістів надаються у Додатку до Листа узгодження

**Перелік документів до листа узгодження на внесення ПС ;
освоєння нового типу ПС ; продовження терміну дії експлуатаційних
специфікацій ; зміна обмежень ; зміна видів робіт А1 , А2 , А3 , А4**

Назва документа	Здав	Прийняв
Копія договору про оренду ПС (в разі подачі Заявки на видачу/зміну експлуатаційних специфікацій на орендовані ПС)		
Дані про ПС (доповнення до таблиці 1), в разі оренди ПС, дані про орендовані ПС (доповнення до таблиці 1,2)		
Копія страхового поліса на ПС		
Копії страхових сертифікатів відповідальності за шкоду, заподіяну третім особам/відповідальності за шкоду, заподіяну пасажирам/вантажу		
Копія реєстраційного посвідчення ПС або сповіщення про надання державного і реєстраційного знаків ПС		
Копія сертифіката льотної придатності ПС або зареєстрованої заявки на отримання сертифіката льотної придатності ПС (у разі подання заявки відповідно до Правил сертифікації експлуатантів, затверджених наказом Державної служби України з нагляду за забезпеченням безпеки авіації від 20 вересня 2005 р. № 684, зареєстрованим в Міністерстві юстиції України 22 грудня 2005 р. за № 1545/11825)		
Акт приймання-передавання ПС		
Чинні експлуатаційні специфікації орендаря/орендодавця (у разі зміни експлуатаційних специфікацій)		

Додаткові документи (у разі освоєння нового типу ПС,
зміни обмежень, зміни видів робіт)

Зміни в штатній структурі		
Копія договору на ТО (у разі необхідності)		
Доповнення до Керівництва з експлуатації / з виконання польотів		
Програма забезпечення АБ (при зміні видів робіт; новому типу ПС)		
Відомості про кожного члена льотної екіпажу та їх підготовку до польотів на новому типі ПС		
Зразки документів з перевезення (пасажирів та/або вантажу)		
Копія договору на базування (у разі освоєння нового типу ПС)		
Правила повітряних перевезень пасажирів та багажу/ вантажів (у разі зміни видів робіт)		
Положення про структурний підрозділ, який відповідає за забезпечення процесу організації та контролю повітряних перевезень пасажирів та багажу / вантажів (у разі зміни видів робіт)		
Лист погодження (APPROVED) до Керівництва з регулювання ТО / CAME та Програма з ТО ПС (у разі освоєння нового типу ПС)		

**Перелік документів до листа узгодження для допуску до експлуатації ПС за умов
зниженої видимості CAT I , CAT II (E1) , CAT IIIA (E2) , CAT IIIB (E3) ,
CAT IIIC (E4) , LVTO (E5)**

Назва документа	Здав	Прийняв
Дані про ПС (доповнення до таблиці 1)		
Перелік бортового обладнання (стосовно LVO та CAT)		
Доповнення до Керівництва з льотної експлуатації		
Доповнення до Керівництва з експлуатації / з виконання польотів		
Копія Сертифіката льотної придатності		
Статистика по вдалим та невдалим заходам на посадку при збільшенні CAT		
Копія наказу АП (АК) про допуск ЛС експлуатанта до експлуатації ПС за умов зниженої видимості		
Дані щодо проходження тренувань ЛС		
Чинні експлуатаційні специфікації		

**Перелік документів до листа узгодження для допуску
до виконання польотів в зонах з MNPS (E6)**

Назва документа	Здав	Прийняв
Дані про ПС (доповнення до таблиці 1)		
Перелік бортового обладнання (стосовно MNPS)		
Доповнення до Керівництва з льотної експлуатації		
Доповнення до Керівництва з експлуатації / з виконання польотів		
Доповнення до Керівництва з технічної експлуатації		
Копія Сертифіката льотної придатності		
Копія наказу АП (АК) про допуск ЛС експлуатанта до польотів в зонах з MNPS		
Інформація щодо проведення моніторингу		
Чинні експлуатаційні специфікації		

**Перелік документів до листа узгодження для допуску
до виконання польотів підвищеної дальності ETOPS/Non-ETOPS (E7)**

Назва документа	Здав	Прийняв
Дані про ПС (доповнення до таблиці 1)		
Перелік бортового обладнання (стосовно ETOPS/Non-ETOPS)		
Доповнення до Керівництва з експлуатації / з виконання польотів		
Доповнення до Керівництва з льотної експлуатації		
Керівництво з регулювання ТО / CAME		
Копія Сертифіката льотної придатності		
Копія наказу АП (АК) про допуск ЛС експлуатанта до польотів за маршрутами ETOPS/Non-ETOPS		
Чинні експлуатаційні специфікації		

**Перелік документів до листа узгодження для допуску
до виконання польотів за маршрутами RNAV
з використанням методів зональної навігації (E8)**

Назва документа	Здав	Прийняв
Дані про ПС (доповнення до таблиці 1)		
Перелік бортового обладнання (стосовно відповідного значення RNAV)		
Доповнення до Керівництва з експлуатації / з виконання польотів		
Доповнення до Керівництва з льотної експлуатації		
Копія Сертифіката льотної придатності		
Копія наказу АП (АК) про допуск ЛС експлуатанта до польотів у Європейському регіоні за маршрутами RNAV з використанням методів зональної навігації		
Чинні експлуатаційні специфікації		

**Перелік документів до листа узгодження для допуску
до виконання польотів у зоні з скороченим мінімумом
вертикального ешелонування RVSM (E9)**

Назва документа	Здав	Прийняв
Дані про ПС (доповнення до таблиці 1)		
Перелік бортового обладнання (стосовно RVSM)		
Доповнення до Керівництва з льотної експлуатації		
Доповнення до Керівництва з експлуатації / з виконання польотів		
Доповнення до Керівництва з технічної експлуатації		
Копія Сертифіката льотної придатності		
Копія наказу АП (АК) про допуск ЛС експлуатанта до польотів у зоні з скороченим мінімумом вертикального ешелонування RVSM		
Інформація щодо проведення моніторингу		
Чинні експлуатаційні специфікації (у разі зміни)		

**Перелік документів до листа узгодження для допуску
до виконання польотів з використанням типів RNP (E10)**

Назва документа	Здав	Прийняв
Дані про ПС (доповнення до таблиці 1)		
Перелік бортового обладнання (стосовно відповідного типу RNP)		
Доповнення до Керівництва з експлуатації / з виконання польотів		
Доповнення до Керівництва з льотної експлуатації		
Копія Сертифіката льотної придатності		
Копія наказу АП (АК) про допуск ЛС експлуатанта до польотів з використанням відповідного типу RNP		
Чинні експлуатаційні специфікації (у разі зміни)		

**Перелік документів до листа узгодження для допуску
до перевезення небезпечних вантажів (E11)**

Назва документа	Здав	Прийняв
Дані про ПС (доповнення до таблиці 1)		
Копія страхового поліса на ПС		
Копії страхових сертифікатів відповідальності за шкоду, заподіяну третім особам/відповідальності за шкоду, заподіяну пасажиром/вантажом		
Розділ 9 Керівництва з експлуатації / з виконання польотів		
Інформація про наявність довідкових видань з перевезення небезпечних вантажів (Technical Instructions for the Safe Transport of Dangerous Goods by Air, ICAO, Doc 9284/905 або Dangerous Goods Regulations, IATA; «Инструкция о порядке действий в аварийной обстановке в случае инцидентов, связанных с опасными грузами на воздушных судах», ICAO Doc 9481-AN/928)		
Зведений список членів екіпажу та наземного персоналу експлуатанта, які пройшли підготовку щодо перевезення небезпечних вантажів та мають відповідні діючі сертифікати		
Копії наказів про допуск членів екіпажів до перевезення небезпечних вантажів		
Інформація щодо призначення посадової особи, відповідальної за перевезення небезпечних вантажів та копію її сертифіката про закінчення курсів перевезення небезпечних вантажів		
Зразки перевізної документації (декларація вантажовідправника небезпечного вантажу (Shipper's declaration for Dangerous Goods), контрольний лист допуску до перевезень небезпечних вантажів (Check List), повідомлення командиру ПС (NOTOC)		
Керівництво по роботі з небезпечними вантажами		
Чинні експлуатаційні специфікації (у разі зміни)		

**Перелік документів до листа узгодження для допуску
до виконання польотів вертольотів на віддалі від берегової смуги (E12)**

Назва документа	Здав	Прийняв
Дані про ПС (доповнення до таблиці 1)		
Перелік аварійно-рятувального обладнання ПС		
Доповнення до Керівництва з експлуатації / з виконання польотів		
Копія Сертифіката льотної придатності		
Допуск ЛС експлуатанта до виконання польотів на плавучі бурові установки (у разі необхідності)		
Чинні експлуатаційні специфікації (у разі зміни)		

**Перелік документів до листа узгодження для допуску
до виконання польотів з використанням EFB**

Назва документа	Здав	Прийняв
Дані про ПС (доповнення до таблиці 1)		
Перелік обладнання, опис системи (стосовно використання EFB): - Специфікація EFB пристрою: тип, модель, виробник, підключення, монтаж, використання; - Специфікація основної операційної системи та її виробник; - Електронні Інструкції і документи		
Доповнення до Керівництва з експлуатації / з виконання польотів		
Доповнення до Керівництва з льотної експлуатації		
Копія Сертифіката льотної придатності		
Копія наказу АП (АК) про допуск ЛС експлуатанта до польотів з використанням EFB		
Чинні експлуатаційні специфікації (у разі зміни)		

**Перелік документів до листа узгодження для допуску
до виконання міжнародних польотів**

Назва документа	Здав	Прийняв
Дані про ПС (доповнення до таблиці 1)		
Дані про організацію ТО (доповнення до таблиці 2)		
Доповнення до Керівництва з експлуатації / з виконання польотів		
Доповнення до Керівництва з регулювання ТО		
Копія Сертифіката льотної придатності		
Копія наказу АП (АК) про допуск ЛС експлуатанта до польотів на міжнародних повітряних лініях		
Копії полісів страхування ПС, відповідальності перед третіми особами/пасажирями		
Зразки документів з перевезення (пасажирів чи вантажу)		
Програма забезпечення АБ		
Чинні експлуатаційні специфікації (у разі зміни)		

**Додаток до листа узгодження документів № _____,
що надаються Заявником на одержання / зміну експлуатаційних специфікацій
Сертифіката експлуатанта № _____**

(повна назва Заявника)

№ з/п	Підрозділ Державіаслужби Підпис, дата (при відсутності зауважень або у разі їх усунення)	Висновки та зауваження Підпис, дата
1	2	3
3.	Юридичне управління	
3.1.	Начальник відділу претензійно-правової роботи <i>(у разі внесення ПС, продовження терміну дії експлуатаційних специфікацій)</i> 	
4.	Управління бухгалтерського обліку та звітності, бюджетного фінансування	
4.1.	Начальник відділу бюджетного фінансування 	
5.	Департамент авіаційних перевезень, аеропортів та міжнародного співробітництва	
5.1.	Заступник директора департаменту – начальник управління авіаційних перевезень та міжнародного співробітництва 	
5.1.1.	Заступник начальника управління – начальник відділу організації та контролю авіаційних перевезень <i>(тільки А1)</i> 	

1	2	3
5.1.2.	<p>Завідувач сектору ліцензування і надання прав на експлуатацію повітряних ліній (у разі отримання дозволу на виконання перевезень (A1, A2); допуску до виконання міжнародних польотів)</p> <p>.....</p>	
5.1.3.	<p>Начальник відділу економічного аналізу та контролю за страхуванням (у разі внесення ПС; освоєння нового типу ПС; зміни видів робіт; зміни максимальної маси, пасажиромісткості; допуску до виконання міжнародних польотів; у разі допуску до перевезення небезпечних вантажів – E 11)</p> <p>.....</p>	
5.1.4.	<p>Завідувач сектору регулювання перевезень вантажів та небезпечних вантажів (у разі отримання дозволу на виконання транспортних перевезень (A2); у разі допуску до перевезення небезпечних вантажів – E 11)</p> <p>.....</p>	
5.2.	<p>Заступник директора департаменту – начальник управління аеродромів та аеропортів (у разі освоєння нового типу ПС; допуску до виконання польотів на віддалі від берегової смуги – E 12)</p> <p>.....</p>	
5.2.1.	<p>Начальник відділу аварійно – рятувального та протипожежного забезпечення – Координаційного центру пошуку та рятування (у разі освоєння нового типу ПС; допуску до виконання польотів на віддалі від берегової смуги – E 12)</p> <p>.....</p>	

1	2	3
6.	Департамент авіаційної безпеки	
6.1.	<p>Заступник директора департаменту – начальник відділу нагляду за станом авіаційної безпеки експлуатантів <i>(у разі зміни видів робіт; освоєння нового типу ПС; допуску до перевезення небезпечних вантажів – Е II; допуску до виконання міжнародних польотів)</i></p> <p>.....</p>	
7.	Департамент льотної експлуатації	
7.1.	<p>Заступник директора департаменту – начальник управління виконання польотів</p> <p>.....</p>	
7.2.	<p>Заступник начальника управління виконання польотів – начальник відділу сертифікації та нагляду за виконанням польотів транспортних перевезень</p> <p>.....</p>	
7.3.	<p>Заступник начальника управління виконання польотів – начальник відділу сертифікації та нагляду за виконанням авіаційних робіт</p> <p>.....</p>	

- якщо зауваження (недоліки) усунено, посадова особа Державіаслужби підтверджує це письмово

Призначений спеціаліст / відповідальний інспектор	
--	--

(підпис)